

IX

c 900
v-9

183
1408/2

המאסף

לשנת התק"ע

תקופה ראשונה

רַבָּנוֹת עִם! אֶל הַהֶרֶם דְּרוֹשׁ צְפוֹנוֹתֵי
הַעֲתִידוֹת אֶל תַּחֲקְרוּ בִּי אֵין תַּעֲלֶת;
הַמִּשֶּׁת אֶלֶף הַמֶּשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים שְׁנוֹתֵי
רְבוֹת רֵאִיתִי וְאֵין טוֹב מִתַּחֲלָת.

נאום חומן

ה מ א ס ך

חודש תשרי ה'תק"ע

א

שירים

אל השלום

אֵיכָה, שְׁלוֹם הִיָּקֵר! אָנָּה בְּרַחֲמֶיךָ?

אִם לְמָרוֹם, אֶרֶץ מְבוֹרָתְךָ, עָלִיתְךָ.

אִם בְּלִפְלִי גִלְאִית רָעוֹת יוֹשְׁבֶיהָ,

לִבְנֵי מִאֶרֶץ זוֹ הַסִּיבּוֹת פְּנִיָּךְ?

הַתְּשָׁבוֹן עֲתִיד בְּאַחַת מִשְׁדָּמוֹת הָאֵלִים,

נִחְפָּא נִחְפָּא שָׁם בֵּין צוּרֵי הַיַּאזְרִים,

שָׁם בְּמָקוֹם לֹא עָבַר בּוֹ זֶד וּבִלְעֵל,

אֶרֶץ לֹא שׁוֹפְתָהּ עוֹד עֵין לֹזֵר עֲרִים?

שָׁמַח מְשׁוֹשׁ פְּרָאִים בְּאַהֲלִים יַחַד יִשְׁלִי
 יִשְׁמֹן סוֹכֵב אֶרֶצָם יָגֵן יֶסֶד בַּעֲדָם,
 בְּמִנוּחוֹת שְׁאֲנָנוֹת יְבַלְבְּלֵם תְּנוּבַת תָּמִיד
 וּמַעֲסִים רְמוּזִים צִמָּאִם יִשְׁכְּרוּ.

מִמְכּוֹן שְׁבִתָּהּ שׁוֹכְדָה! הִעָתֵר לְשׁוֹאֲלֶיהָ!
 מִנְבָּעוֹת נְשָׂאוֹת, וּמִכָּרִים לְבוֹשֵׁי צֹאן,
 מִגִּרְנוֹת בָּר, מִמְּלוֹנֵת מִקְשָׁה וְסִפְת כָּרֶם
 הַד נָעִים וּמִירוֹתֶיהָ בְּקָדָם יִשְׁמַע!

הִבֵּט מִשְׁכְּנוֹת הָרוּעִים, הֲלֹא מְשׁוֹשֶׁךְ הִמָּה,
 מִקְרִיּוֹת נִשְׁכְּבוּ, מִשְׁרָדִּים נַחֲמָדִי,
 עֵתָה מַעֲטִי, בְּעִשְׂבוֹת עָלִי הָרְבוֹת,
 בְּשִׁיחִים עָלִי חֲלָקָה, מֵאֲכֹלֶת אֵשׁ.

עֲלָמוֹת הַבּוֹרֶם לֹא תִצְאָנָה בְּמַחֲזִלוֹת,
 מֵאֲלָמַת אֱלֹמִים, זֶה יָמִים אֶרֶשָׁה
 בְּלִי הַמִּית נָבֵל, וּבְלִי רִנָּה,
 פָּרָחִים לְמוֹפֵחַ הַזֶּה בְּכִי תִשָּׂא.

הָהוּ! הִקְרַב יִשְׁחִית עֵנֶב וְשׁוֹרֶק,
 יִשְׁחִית אֲרוֹ וְצִמְרָתוֹ, קָמָה וּבְרָמָל,
 יִהְיוּ מִיטֵב הַצֹּאן, יִשְׁתֶּה חֶלְבָם,
 יִקְטֹל בְּכִשּׁוֹת קִטְנוֹת וְשִׁיֹּת תְּמִימוֹת.

בְּשִׁפְעַת סוּסֵינוּ יִנְהַג מִרְכָּבוֹת רַעַם
 בְּמַגֵּל קוֹצֵר יִקְצֹר בְּנֵי אִישׁ
 הָאֵב כְּבֹר רָצָה, לִטְבֵּחַ הַכְרִיעַ,
 עֲתָה בְנוּ הָעֶלֶם יָצוֹר לְקַחַת.

חֲמוּל נָא! כִּי אֲרָכוּ הַתְּלָאוֹת,
 הַצִּילָה שְׂרִידֵי חֵרֵב, שְׁאֵרִית עֲמָה,
 קָרַב הַמִּשְׁחִית בְּשַׁעְרֵי שְׂאוֹל רִתֵּק
 בְּקֶשֶׁר אֲמִיץ בּוֹיָקִים שְׂבָעֵתִים סֵלָה.

אל בעלי אספות

עזברי ימים עד קצוי ארץ באו
גלו חרשות מאז לא נודעו
איים הרחוקים ארצות נעלמו
שמות כשמותם האדמות קראו
בזאת זכר עולם למו בראו
כי היו עלי תבל אותותם שמו

הבאים אחריהם ראו דרכמו
לעשות כמוהם שמו הפצמו
אמרו עוד יש אים לנו יפלו
עוד יש מרחקים לא באו שמה
ארצה הארץ עוד היא נעלמה
ואת אשר יזמו עשו גם יכלו

בן בעלי אספות בחכמה השבילו
 חדשות ונצורות גלות הנדילו
 ובמשוט בינתם רבות הודיעו
 גם הדור האחרון על הים תרו
 תעלומות גלו אחריהם חתרו
 גם הם מצאו וצפונות הביעו

אף כי ספרי קדש מפת שמים
 זה הים גדול ורחב ידים
 אנשי לבב עברו במשוט התכונה
 מעמקים רבים ראשונים בארו
 אזנו אף חקרו ועיני עם האירו
 נבעו מצפוניו אמרות אל אמונה

רב עשו הבאים אחריהם בים
 גם להם המלאכה היתה רים
 עוד רבות להם קדמונים השאירו
 ובמינו חכמי לב עוד העמיקו
 עד כי ללשון ארצנו רב העמיקו
 מה רבו מעשיהם בלם ידני

חֲזִקוּ אוֹחָיו מְשֹׁשׁ! עוֹד יֵם תַּעֲבוּרוֹ
 לִקְנוֹת לָכֶם שֵׁם עוֹלָם בּוֹ תַּחֲתוּרוֹ
 בְּאֲשֶׁר עַד הֵנָּה יָדְכֶם לֹא מָטָה
 מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ הַמַּאֲוִירִים עֵינִים
 מִבְּאֵר אוֹתָם אֵל תִּרְפוּ יָדִים
 כִּי עוֹד רַב נִשְׁאָר בְּאֶפֶל וְעֶלְמָה —

איצק גרידיץ

ה נ ח מ ה

בְּדָד יִשְׁבְּתִי וְאֶבְךָ כִּי רַבּוֹ יְגוּנִי,
 רַחֲמֵתִי מִיֵּשֶׁעַ, אֵין שְׁלוֹם בְּמַעוֹנִי
 וְהַנּוֹשִׁים בָּא כִסּוֹת וּשְׁמֵלָה לִקְרָח.
 דְּמַעוֹת יֹלְדֵי דְמִיתִי כְּמַעֵט אֲבֵרָתִי
 „הַלְתוּגָה נִבְרָאתִי, אִם לְצַרָּה נּוֹלַדְתִּי?
 מִי יִחַן חֲפֵתָח אֶרֶץ פִּיהַּ חִבְלַעֲנִי שֹׁחַת!”

בה שועתי ואזעק בנפש מרה
וזה מות על אפי נגרה.
והנה איש אחד נגש הלום
וינקש על הדלת, ואיקץ — והנה הלום.

— ל —

ב

מכתבים שונים

מ כ ת ב

לאתי בני ישראל היושבים במלכות וועסטפהא
לען, על אודות הכנסיה, הנקראה קונסיסטור'
יום, אשר הוסדה על היהודים במדינה הזאת.

מ א ת

ברוך שאמלענדר

(נעהק מלשון אשכנזית)

בחודש הראשון הוא חדש כסין לשנה הזאת (תקס"ח)
יאל דבר המלכות מלפני אדוננו המלך יר"ה,
להכין ולתקן כנסת הקונסיסטוריום על היהודים
היושבים במלכות וועסטפהא לען, וכמלא פתגם
דבר המלך על אודות ההכנה הזאת בכל פרטיה בדברי
הימים, הנקראים מאָנֶטֶר (עלה ת"ח). והנה
מדאגה

מדאגה בדבר, פן יאלו על ההתחדשות הזאת, אשר
לא היתה עד הנה בחוך עמנו, משפטים מעוקלים
וכלו שפטים אשר לא כן, על כן אמרתי לתת דברי
לפני כל חשנים לדעת תכלית הכנסיה הזאת, איכותה
וסגולתה, ואקוה כי לא למותר יהיו דברי אלה.

בנסת הקונסיסטוריום היא חזרת אנשים
ידועים המתעסקים בעניני האמונה והדת
(רעליגיון), כאשר יתעסקו לערך בעלי משפט הגדול
(יוסטין טריבונא) בעניני כל ריב ומשפט וכאשר
יתעסקו ראשי משרי המדינה (באוליית דירעקטוריום)
בשגחת המדינה והנהגותיה.

והנה אמרתי, לערך, כי לא תשוב החברה הזאת
לחצרות האלה מכל צד. דת האמונה
(רעליגיון) תסמן, לפי הוראת המלה הזאת הנהגה
אלכלו בלשון עמים, דברים פנימיים ודברים חיצוניים.
החיצוניים הם הנהגות הנפלות בחושים, כמו בחוש
הראות, השמע, וההרגשה וכו'. אמנם חלילה
שתהינה הנהגות האלה בנמצא רק בעבור החושים לבד.
אין לך בן דעת אשר חשב מעולם שעצמיית הדת
ועבודת האל ב"ה תהי' אך העבודה החיצונית, במעשים
ובניב שפטים, כמאות אנשים מלומדה; לא כן! אך
תהינה הנהגות הדת האלה רק אמציות, להפשיט
את האדם מהנאות חושיות אחרות, ולחוק בנפשו
המחשבה והדמיון ממציאת וקדושת עלם אחד אלהי,
ולהרגילה בחובותיה ע"י פעולת החושים המיועדים
לזה. אם כן לא יהיה הצד החיצוני מדת האמונה
בנמצא, רק בעבור הצד הפנימי ממנה, אשר הוא
עיקר

עיקר תכליתו. ושני לדדים האלה כמה תאומים יחד
בהכרח לצורך האדם, אשר איננו שכל כפרד לבד, כי
גם מורכב מכח השגה ממש ושכל יחד.

ועתה יש לשאול: האם תתפשט פקודת הקונסים
עוררים והשגחתו על כל שני חלקי דת האמונה, או לא?

והנה אין ספק שפקודת הקונסים עוררים תתפשט
על המנהגים, ועל הרגלי הדת, בעבודות
אלהים, ועל מערכותיהם וסדריהם, קנאי למלין על
כל דבר החוץ מדת האמונה, כי כן צוה המלך באר
היטב בפקודתו על אודות הדבר הזה. אם כן תתפשט
השגחת הקונסים עוררים על תשמרת פקודת הכתיבות
אשר יכתבו מהיהודים לצורך עבודת אלהים, ולהחזיק
בתי החינוך ובתי משענת האביונים; ועל תשלומי
החובות אשר עשו כמה עדת ישראל בימי קדם, ועל
עבודת אלהים עזמה, ועל בתי תפלה, ועל אופן
למוד דת האמונה, ועל בחירת הרבנים ומלמדי
תינוקות, ועל הדרכת הילדים לשמוע בפקודת המלך
ומצות המדינה, ולהלחם בעד ארץ מולדתם. ויותר
יהיה מנמנת פני הקונסים עוררים לעורר מדות המוסר
בעם, ולהרגילם בחובות אורחי הארץ, באשר יש לאל
ידם להגיע אל תכלית הזאת באמצעות הדת הקדושה.
ולפי דעתי יחשב ג"כ לחלקי החלוקים בדת האמונה,
הדברים הנקשרים עמה, וכמשיכים לתכליתה, והם,
מערכת עבודת האל וסדורה הנכון, החזקת המנהגים
אשר היו עד הנה, והחזקת חקי ישראל בעיני
האירוסין והגשושין והגרשין ודומיהם, וגם הסרת או
המעטת

המעטת המותרות, אשר המה אך לשחוק, והמוכעים את היראה האמתית, וגם המעטת עבודות חושיות, ולחדש מנהגים חדשים לתכלית היותר נרצה, לטהר ולקדש את הלב, והקמת בתי חגוד לחגך בהם מורים ומלמדים להיותם מוכשרים להורות דור הבא אחרינו אמונה אמתית, ולחבר' ולתקן שירי תהלה חדשים, לעורר לב העם ליראת ה' הנכונה, ודומיהם.

אך אם יקשה השואל לשאול: האם תתפשט פקודת הקונסיסטוריום ג"כ על כל הפנימי בדת האמונה? אז אפשר להשיב (לא בהחלט כ"א ע"ד תנאי) שאמת כן הוא. הן אמנם שאין יכולת ורשות לקונסיסטוריום לשנות כאלו לבס עקרי הדת המוקדשים והמקובלים מכמה אלפים שנה, או להחזיק יד כמות המכחישים, האוהבים ההשתנות מאהבת החפשיה והחדש. חלילה! אך כהפוך הוא, חוב הוא על הקונסיסטוריום להגיל אמונת העם מכל התחדשות המתאוננים, אשר אינם קרואים ובצחרים לזה, ומוטל עליו להזהיר כל מורה להיות כזהר בהוראות אמתיות חדשות, לבל יתעה לב העם לדעות זרות ונפסדות ח"ו. אך כח ויכולת לבעלי הקונסיסטוריום ללחם נגד כל מנהגי הצל ומעשי תעתועים, וכנגד כל המעשים אשר אינם שייכים לאמתית הדת, ואשר אינם רק מקריות ותולדות העוורון והטעות, ומוטל על הפקודים על האמונה והדת להשריש כל הדעות והנהגות המשחיתות חק המוסר ומדות בני האדם, והמוכעות מלמלאות חובות אזרחי הארץ, אף גם אם הנהגות באלה כבר נוסחו והורגלו בכמה דורות לפנינו. הנה

כח ויכולת כזה צריך להכנתן ליד הראשים הפקודים,
הממונים על השגחת דת האמונה, למען יהי' לאל
ידם לפעול הטוב הנרצה ממנם.

דת האמונה היא חפץ וענין היותר גבוה וכבד
מכל חפצי האדם. היא תעורר בנו העיון
היותר תמידי, היא תרומם רוחנו ותתן שקט לנפשנו,
היא תלמד את האדם דעת עצמותו וחובותיו, ותורכו
תכליתו בעולם הזה ובבא, ותטה מחשבתו ודמיונותיו
לחקור תמיד אחר דעת המחוקק העליון. ואחרי אחרותיו
הזקוקות. ויען כי ההתעסקות בהשגחת הדת הוא
דבר יקר מאוד, על כן אין ספק, שמלכנו הטוב והחכם
יבחר עליכם, אחי האהובים! איש אחד כבחר וטהור,
איש אשר כבר כודע ושמעו יקר עליכם ע"י מעשיו
הנכיים והנשירים, וע"י עמליו הגדולים וקנאתו לעשות
טובות לבית ישראל, כאשר הראה לעין כל בפעולותיו
עד הנה. וכלו אליו, להחזיק ידו בדבר הגדול הזה,
אנשים יראים וכשרים הנרצים לעיני העם.

והנה כי כן הכל יגידו קול אחד, שנכסת הקונסים
טוריוס בזאת הוא דבר גדול ורצ התועלת, כי
מעשה לא יהיו עוד עניני דת האמונה ציד כל אחד
מהרבנים, כחבמים כאינם מבינים, לעשות ולגזור
בהם כראונם, אך כחוכים כחוכים יהיו הענינים
הגבוהים כאלה ציד עדת חבמים כבחרת ומוכשרת
להם, אז תגדל מעלת הדת, על ידי האחרות,
ויקר ערך פנימי, ותשבות כל ריב וקטטה,
ברגע החלו ואינם. ותחת אשר היו מנהיגי הדת
כפזרים וכפזרים ורחוקים זה מזה, יהיו עתה אחודים
ואחוזים

ואחרי כן יחד בנקודת מרכז אחד, ועל ידי זה
תשיג ידך ויגבור חילם לבצע ולמהר מעשיהם על
כך היותר כקל ומוכשר. לא ימלא משאלות אחינו,
ותבא תקותם, לראות דת אמונתנו בתכלית השלימות,
ורוח אלוש תלא מעבדות לחרות, ולא תאסר עוד בכבלי
הלחץ ומורד כלב המוכעים אותה להתנשא מעלה מעלה.
הנה החירות אשר גפן לנו להיות משפט אחד לנו
כלל תושבי ארץ, וההנהגה הזאת אשר הוסדה
להחליש יד הסכלות והטעות, הן כמה יעלו ויציחו
קרן ישראל, ולא כהיה עוד בין העמים כשה פוזרה
כדחה ותועה.

ועתה אחת נכון הוא, אם נאמר, שהכנת הקונג
סיסטוריוס הזאת איננה רק טוב לבד,
כי גם היא הכרח ונזרך. לאו וראו רוע
מעמד חנוך הנערים אשר היו עד הנה! דלי חכמה
ורוי דעת היו רוב המורים בבתי ספר, על כן היה
למודם מעוקל ומשוקע (*). מעלה נמכרה ומדעות
נפסדות

(* למשל: טרם ידע הנער בין ימינו לשמאלו, טרם
ידע עקרי אמונתו מה המה; עד לא הודיעו לו
רוממות אלהים ב"ה ואיכותו הקדושים, וחובות
האדם לו, לעמיתו, ולעצמו; טרם הבין הנער
אך פסוק אחד מתורת משה על בוריא, ויהי אך
השיג השגרה אחת קטנה מכל זה, התחיל
המורה ללמד אותו שטות פתח פתוח, ופסולי
המוקדשין, דיני מוקצה, כתובה וגירושין וכהנה.

כפסדות אשר להם, בחרו עיני. למוד אשר לא יעילו
ולא ילבישו לתקן ולהיטב לבות החכמים הרכים בשנים.
אמנם כי בדרכיהם הכלולים השחיתו יותר את הנערים
מאשר תקנו (כאשר תראו למטה), הן עינינו רואות
מדברי הימים לעמים, ומדברי הימים לבני עמנו,
כי בכות הכפש ותקנת מדותיה לריכים יותר שמויה
והשגחה מימי כוער, מאשר לריכים לכך, כחות גוף
הבהמית של אדם, אם לא יסוג אדם אחור וידמה
לפראים ושובבים. ועל השגחה כזאת ישים עתה
הקונסיסטוריוס את עיניו, להכין ולתקן בתי ספר
לחקר הבערים, למען ייעז דור הצא אחרינו, כי רק
הם לבד יוכלו להרים קרן עמנו, לעשות לו שם לתהלה
ולתפארת בין העמים.

וגם על הכהנות החוליות שצדת האמונה, ועל
משפטיה הכהנות אלכלו יפעול הקונסיסטוריוס
פעולות היותר טובות. כי גם בדברים האלה כשאר
לבו הרבה להיטב ולתקן, כאשר יעידו יגידו כל בעלי
שכל ותבונה.

שאובי, אחי היקרים! הרשוכי לשכות פה בקצור
כמרץ, הדבר אשר כבר הגדתי בענין זה
במקום אחר * (באריכות). הנס שם אמרתי לאמור:
כפקחה כל עינינו לראות מוסר המדות ועוהר הדעות
אשר היו לאבותינו הקדושים צאלפי שנים הראשונים,
הלא

* (בספר חולדות' נח, אשר חבר בעל המכתב הזה
בלשון אשכנזית, ונרפס בברעסלויא' תקנ"ט.

הלא כראיה כי כל השגותם היו ישרות ופשטות
 (חידוש בעריכתו וזרען חיינשך), וצדעותם
 ואמונתם היתה אחדות ושלימות; וכל מעשיהם הטובים
 היו ישרים בלי חשבונות רבות, ולא היו לריכים לקשט
 את הטוב בקשומים זרים, רק הצדקה היתה מתרחה
 ערומה ביפיה הטבעית, ודי לה זאת למאזן חן בעיני
 עצמה, בלי להלוות תמרוקים ותבשיטים מאחרים.
 צחק הצריחה והטבע אשר שם גודלו, הושפע להם
 רצון עליון חקוק בלבם בעט אלוה, שם היו כתאומים
 יחד עם כל אשר סבבם, אחווים בחבלי האהבה
 והרצון, שם התלבשו רוח אהבה ויראת ה', המשמח את
 הלב וימלאהו חדוה ונעימות. ומלא גיל ושובע שמחות
 תרו עיניהם לראות מפעלות יי, ובכל מקום אשר
 הביטו מלאו בי כל אשר עשה אלהים והנה טוב מאוד,
 הכל באה ויאה לתועלת יושבי האדמה, כתוכים המה
 להם מידי הצורא הגדול, ובכל אשר פנו מלאו סדרים,
 פעולה, חיים ושמחה. הנה זאת פעולת הטבע וכח
 החיוני אשר בה, וזה אשר השפיעה על לבות בני אדם
 התלויים בה כיונק על שדי אמו. כי כאשר הביטו
 והתבוננו תמיד בפלאי הצריחה וגדולותיה התנשאו
 הלבבות ומלאו אהבה ויראת התרוממת מפני הצורא
 הכסב והנעלה, אשר הוא מקור האור ומעין כל טובה.

בתורתנו הקדושה כמלא כמה ספורי מעשה,
 המודיעים לנו תמימות דרכי אבות
 הראשונים, ישר ופשטות מדותיהם, וטהרת מנהגיהם
 צעזעות האל ב"ה, הכל ע"ד ישר בלי חשבון ומוותרות,
 עד שהקורא ספורים האלה, אם זך לבו ותמים
 יתאוו

יתאזה בכל כפשו להיות חי גם הוא בימי הכללה כאלה,
וישתאה ויתפלא על דקת התמימים האלה.

אולם. מה מאוד מלא לבנו ענב ויגון, אם יסורו
עפעפינו מלראות בעתותי כועס כאלה,
ויביטו על ארחות דורות האחרונים! מה תשתומח
כפש כל חוקר מעשי הראשונים בימי קדם, כי יראה
איך רחקו מדותינו ממדות אבותינו כרחוק מזרח
ממערב, וכמעט אין דמיון בינם ובינינו כי אם שם
אדם לבדו. ומה כאמר וכדבר לדור החדש הזה?
הלא כל איש מבין אשר נטועה בקרבן אהבת עמו,
יראה ויכיר כי דור הזה גרוע יותר מדורות לפנינו,
הגם כי בכמה בחינות כדמה להיות חלקנו עתה נעים
ויפה מבשנות מאות שלפנינו. — הן אמת שבימי זר
וחשך ההם עברו עליהם צרות ורעות רבות, שנאה
ציון ורדיפה הקיפו אותם מכל צד, אך תנחומים היו
להם מזד אחר. כי כאשר חשבו את עצמם לעם
סגולה מכל העמים, כעם נבחר לאלהים, אשר נושא
עון אבותיו רק לימים מעטים, ובכל יום חכו לביאת
גואלם, קבלו עליהם צרותם באהבה, ועל ככפי הדמיון
התרחפה רוחם על שדי כועס, אשר קוו לגעת שמה
בקרב הימים, ואשר שם בוז יבזו כל רודפיהם
ומשנאיהם. כפשם מלאה מעונם וחדוה אשר יהיה
להם בעתות הבאות האלה, הן המה המתקין להם כל
צרות הזמניים, ובתנו להם אומץ וכח לשאת ולסבול.
יחד היו קשורים בחבלי האמונה והדת, וכפש איש
נעבדה בכפש אחיו, ואיש ערב בעד רעהו בחיים
ובמות, וזוה עמדם בצמיון וסבלו רוע מכותיהם
בסבלנות ובטחון גדול עד מאוד. אמנם אנה צרחו

ימי המספר אף ימי העונג האלה ? הן נתקו
 חבלים ועבותות האלה, האם בוגד באחיו, ולב איש
 כפרד מלב רעהו, ודעותיהם שונות ורחוקות
 זו מזו. אלה ישמיעו קולם עד לב השמים וסופדים
 ומקוננים על הסבלות ופתיות אשר הכבירו עלם עליהם,
 ואלה מכחישים את הכל, ולוצצים בעזות ^י מזח על
 כל דברי קדושה. פה אנשי תעתועים מאמיני כל
 דבר, מתעים בזהו לא דרך, ושם אנשים קלי דעת
 מתעברים וחוטאים כגד אמתיות אמונה והדת היותר
 יקרים וגבוהים, ולועגים על עקרי הדת, אשר גם
 שונאייהם יכירו וידעו, כי, מנוקה מכל סיג ופסולת,
 המה מלאים מדות נכונות ומוסר השכל, אשר בזה דבק
 בהם האדם ימצא אשר אמתו בחיי העולם הזה והבא.
 ורבים מהללים האלה לועגים ומצוים דברי חכמי
 הרבנים מבלי לדעת מעשיהם, ומבלי לחקור הסיבה
 אשר הסבה אותם לתקן דברים חדשים, ולשנות ולהפך
 במה עכני הדת הראשונה, ומבלי לדעת ערך יקר
 החכמים האלה, אשר נתן להם יד וכח (אף אם איכנס
 כביאים ובייביאים) לשנות לפי הצורך מצות וחקי הדת
 התלוים במקום ובזמן, ולבטל במה חקים, כמו דיני
 כגעים וטהרות, דיני יבום ודומיהם, ולחדש מצות
 אחרות במקומם, וכן להגביל ולקבוע חומים והמועדים,
 יען כי לוח קביעות העתים היה מזולבל ומלא ספק
 ביניהם; ומקראי קדש תלוים מפי קריאת בית דין,
 וכן שאר דברים אשר תקנו ועשו לפי צורך. אמנם
 זדוני זמנינו לא ידעו להבדיל האמת משקר, התועלת
 מהכזק, והיופי ממאוס, והמה שופכים בזה וליאנות
 על הכל כאשר לכל, חרפים ושוחקים על כל דברי
 חכמים

חכמים, אשר אם נלמדם כספך אין ערוך לחכמתם
 ורוחב ידיעתם, ותומכים על דעותם החדשות והקלות,
 אשר נדמו כקנה רצון הנשבר תחת כל תומכי בו.
 והנערים בגדלים בלי מוסר, בלי דעת חובתם לאלהים,
 לאנשים, ולעצמם, מואסים תורת אל, ויפרקו העול
 מעל צוהרם, ותאווהם הולכות ומתגברות, וישתכחו
 בעיר כי רע עשו. הן אמנם כי רבים עוברים על דת
 האמונה בכלל, יען כי לא ידעו ערכה, ולבם נבער
 מדעת חכמה ומדע. אך על זה דוה הלז, כי גם
 אנשים מלומדים מתפלספים, אשר להם יד ושם להורות
 את העם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר
 יעשו, גם המה ישחיתו את הלצנות בדעות עקלקלות
 והפספסות, תחת אשר יורו לשומעיהם להחזיק ולקדש
 כל דברי מוסר ולהשכיל על כל דברי קדמונים, יתנו
 להם מקום לקלות ולשחוק, ויהפכו לב הדור למינות,
 ולפריצות גדר. ועל המתחכמים כאלה, האומרים
 וחושבים שהם מאירים עיני הדור, יפה אמר חכם אחד
 מחכמי עמים לאמר: „נמשלו כקוף הזה, אשר
 הניח יער אחד צומח ארזים באש, וישמח כי ראה קור
 גדול סביביו, וגם הקופים אחרים הריעו ורכנו לאמר:
 ראה ריעינו קוף זה האיר את פני כל יושבי הסביבה...“

אמנם בשל מי הרעה הגדולה הזאת? מאין תלך

בזיון הדת והשחתת המדות האלה? אין זה

כי אם מרוע החינוך, יען כי בעו"ה רוב מלמדי בני
 אמונתנו לא ידעו לטהר לבות התלמידים בימי הילדות
 והרכות, ולהרגיל את שכלם להשכיל ולדעת ולהבדיל
 בין האמת לשוא, ולא ישימו לב רק להרגיל את התלמידים
 בהרגל יתירה מימינו כוער בעבודות חולות וגופניות,

ב ב ב 2 2 ובהחזקת

ובהחזקת המנהגים הרקים, בלי לעורר לבס על
 טעמי המצות וכונותיהן ותכליתן העיקרית, ולא יאירו
 עיניהם באור תורה הזך והצלול, אך מבלבלים רעיונם
 וטווענים עליהם למודים קשים וזרים, אשר לא ימלא
 לב כער רק וזעיר להשיגם ולהרגישם, דברים ופלאים
 אשר אין לאדם בן דעת חפץ בהם, עניינים אשר
 אפשרותם לא תגא מכה אל הפועל בכל ימי חיבו.
 ויען כי אין סדרים בראש הילד, הן במעשה, הן
 במחשבה, לכן כאשר יגדל הכער ויראה או ישמע
 החסרון באחת העניינים האלה, אשר הכבד רבו עליו
 מנוער, יפרוק כל עול הדת מעל צואריו, וישליך התוך
 עם הקליפה, ויהי כאדם שובב, וילך בלא מוסר ובלי
 דת מכהל. ועוד קלקל הוא גדול בימינו, שכל בני
 אמונתנו מתפללים ומברכים הברכות בלשון עברית,
 ורובם לא ידעו ולא יבינו מה שהם מתפללים ממחשור
 ידיעת הלשון הזאת. ואף שחז"ל התירו לקרוא אפילו
 קריאת שמע בכל לשון שאדם שומע ומבין, אם הוא
 מרקדק באותו הלשון אשר קרא בה (ש"ע א"ח הלכות
 ק"ש סימן ס"ב), וכן הלכה, בכל זאת לא קם עוד איש
 בישראל אשר הכהיג זאת בעדו. ומתוך שהם
 מתפללים ומנהגים כל ידעו מה, לכן לא יכלו להתפלל
 בזכונה ודעת, והתפלה היא רק עול עליהם, ועושים
 הכל רק מהרגל, כמצות אנשים מלומדה. ומה יאז מזה?
 אם יגדלו ויקדשו לחצרת העמים ורואים מנהגים אחרים
 בעבודת אלהים, הם גועלים ומבזים מנהגי ישראל,
 ולא יחששו על דבר ה' בכלל, ותכבה שלהבת היראה
 בלבבם, והמה כבדים לא אמון בם. ומה באו ג"כ,
 שבנות ישראל אשר לא יבינו מאומה מכל העבודות
 והתפלות

והתפלות הכתובות להן, תחת אשר תקדישנה את נפשותן
 צימי שבתות ומועדים בדבר אלהים חיים, הן קוראות
 ספרי הכל וספרי עגבים כלשונות עמים, המעוררים
 את תאוותיהן, ומשחיתים את לבבן.

על כן יראה ויבחן כל איש אשר רוח חכמה ואהבת ה'
 ועמו בקרבן, כי הכנת בנסת הקונסטרוריוס
 מאכסים חכמים יראים ושלמים, אשר ישגיחו על מעמד
 בני אמונתו לתקן כל הקלקולים הנזכרים האלה, הוא
 דבר נחוץ ויקר מאוד. והוא לא יבסס לא כביר, הנזכרים
 להחזיק הכנסיה הזאת, ולהכין הכנות. לרבי בתי
 החינוך ודומיהם, בעיניכם אחי היקרים. מה היא?
 אם תשימו לבכם, המלא אהבת אדם וחפץ הטוב, על
 גודל התועלת והטובה אשר תצא מזה, ויסמוך לכם דעת
 גודל ההכרח ואורך ההכנה הזאת לשכך כל תלונה ומיאון
 מקרב לבכם הוד.

ועתה, אחי האהובים! הנה עיניכם רואות כי עשה
 לכם המלך יר"ה כל אשר ציכלתו לעשות
 צעבורכם, יותר מאשר קויתם ממנו, והישב לכם מכל
 כסיכי ארץ הרמים אשר מלכו עליכם לפניו. הבה!
 וכביר טובו וחסדו, ונקבלהו באהבה וראון הטוב, ונתן
 תודה להמטיב הנעלה הזה ממעמקי לבנו. אך צידכם
 ובראוככם הוא, להתענג בטוב הזה, ולמנוח בו מנוחה
 שלימה, אם תחזיקו בלב שלם בפקודה הזאת אשר נתן
 לנו מלכנו הטוב בחכמתו ובתבונתו, ותעמילו לעשותה
 בכל יכלתכם, ותחזיקו יד העושים והעמלים להוציא
 המחשבה הנשגבה הזאת מכח אל הפועל, אז תדעו
 חסד אלהים אשר השפיע עליכם להרים קרן ישראל,
 אשר היו כשפלים ועשוקים מאלפי שנה, אז תצבעו
 גועס נשבע שמחות, והיה לכם שלום.

מכתב מאחד מילידי האמבורג

אל חברת א' ה' ל' ע'

האמבורג כ"ה תשרי תק"ע.

אל עדת חברת המאספים שלום!

אך זה אשר קויתי הנה צא, ותחלתי לא נכזבה.
אתם שאלתוכי לדעת תורת הבית, בית הספר
הזה אשר הוקם, ואשר הוסד בקרב שנים בעירנו (*
מי המה מיסדיה ומחזיקיה? ועל אדני מה הוטעו
אשיותיה? וזה אשר לפיתי כבר לענות עוד טרם
תשאלו, למען הודיע על ידכם לעיני כל דורשו הטוב
והתושיה

* בית הספר הזה, הנקרא בית המדרש של
תנוקת בית רבין, הוא ראש לכל דברים
טובים אשר הוסדו פה בקריה המפוארת הזאת,
המגיעים לכבוד יראי ה' וגדולי נדבי לב, אשר
רבים הם בשלש קהלות מהאימות אה"ן יע"א,
והננה במהלך המאסף נספר אי"ה בפרטות
חקנות וחועלת הבית הזה, בין ספורי שאר
הכנות. הטובות אשר הוסדו בעיר עליזה הזאת,
והם

והתושים, תועלת הבית הזה כי רצו היא, ראשית
טובה ואחריתה ישנה מאד. על כן חשתי ולא
התמהמהתי לתת שאלתכם בדבר הזה בכל אות לצי
וכפשי.

אנכי עומד מסביב האיש הנחמד, אשר פועל ידיו
עשה זאת בראשונה להכין זה הבית לשם ולתהלה לכל
יושבי קהלתו, ועוד היום שוקד על דלתותיו, לנהל
בתוכו כמו ולהנביא קרבו למעלה ראש. ואם פרה
אפס קצו ממעשיו הישרים, אשר פלס כפועל לחקק
צטט ברזל ועופרת לזכרון דור עולם.

הרצ התורני המופלא החכם והדריק מהור"ר
מענדל פ"פ ש', זה זכרו וזה שם תפארתו, נודע
בשערים אשר טרח ועמל תמיד לטוב עם ה', והוא
כל ימיו למד והרביץ תורה בעירו, והעמיד תלמידים
רבים, אשר צעת יורו משפטים ליעקב ותורתו לישראל.
ומעולם לא עשה קרדוס מתורתו, וכל תורה שעמה
מלאכה לא צטילה, ויעש מלאכתו הציתה, ויתר
עתותיו הקדיש לה', ולא רדף כבוד שלמוכים.

ויהי אחרי עמדו על בני ת"ת דק"ק אלטוכא יחד
מכ"ה שנים, ויפן וירא כי אין איש, מכל הנערים אשר
יוצאים מבית ת"ת, יודע תורה ומצין חכמה, וכאשר
באו כן ילכו. כלם כלאן תעו מבלי רועה, שוכבים
בראש

והם על אדני נדיבות יקומו, הן מעדף קדושה
בכלל, והן מיהירי סגולה המסולאים, כל אלה
נוערנו להעתיק במכתבינו במהברות הבאות.

בראש כל חונות, ויבנו בהבלי ימיהם. ורבים מגדיצי
העיר, בראותם נערים האלה כבערים מדעת, הולכים
כפראים ושובצים, וחזקו אשפתות, המה נאכחו על
רוע הזמן והמעמד, ותרופה לא בקשו. וכאשר הגיעו
האומללים לשנת גאולה, בני י"ג, ויברחו מבית הספר
ויבקשו החפשיה במקום רחבת ידים, אומרים מי אדון
לנו? כי עס רגלים ירוצו רגלי ושוב, יהמו יסובבו
צעיר, בסחורתם ומרכולתם, ויהיו לבזיון ושמה צעירי
הנכרים, והמה הסבו אשר הסבו. — בעזבה כל
הימים האלה לא טובים, ולא לכבוד דור ראשון היו. —
והרב רמ"פ הכ"ל התגבל יום יום במחשבתו, כדת מה
לעשות, להסיר המבטלה הזאת, ולהמציא תרופה
לתחלואי כפש בני עמי עמנו, ויפן בה ובה ולא
מצא עזר כנגדו.

בשנת תקס"ד העיר ה' את רוח איש אחד מקציני
עירנו — ינוח בשלוש על משכבותיו ויחונן ה' את עפרו!
ויקם כנצר איל, וידבר על לב הר"מ לאמור: „אל
תרף ידך, ואל תאמר נואש, קט שגם חל"ץ, והתחזק
עוד למצוא שארית ותקוה לילדי עמנו, ואנכי אהיה
בעזריך.“ ויקם הר"מ ויקח אתו עוד שני אנשים,
כלם המה התורני מהו' בא"ר הע"י, והתורני מהו'
ליב קנאזר, כי גם המה נבאים דת"ת, וכלו אליהם
המשגיחים וכו', וילכו אל בית הגדיצים, ויעוררו את
לבם לאמר: „ראו את עמי בני עמנו ואת לחם,
והתעשתו להם, והשיעו מאלו חנן ה' אתכם!“
ויענו כלם קול אחד ויאמרו: צדוקים אתם לה'!
עשו גם תוכלו! ויהי הם מריקים שקיהם, וינדבו לתת
מדי שנה בשנה כפי אשר יושת עליהם. ותרב הדנה
בעירנו

בעירנו, ויכינו לבס על הדבר הגדול הזה, אז כדברו
יראי ה' והרימו כדרים וכדבות, זה מביא עצים, וזה
מביא לבנים, זה יועץ וזה סופר, והמלאכה היתה דים
להקים בית הספר הזה לכבוד ולתפארת, להגדיל תורה
ולהאדירה, ולהאכיל ולהלביש מספר רב מילדי בני עמנו,
ולחנכם בתורה ומוסר דרך ארץ, וגם ככתב ושום
בספר תקנות הבית, כאשר תראו עיניכם משרים
במגלת ספר קטנה אשר אנכי שולח לכם בזה, כתובה
מיד סופר מהיר, ועתה עשו כטוב בעיניכם להעתיקו
במאסף, והיו דבריכם לראון בעיני אוהבי הטוב והאמת.

עוד יגיל לבי בזכרי מענה איש אחד עשיר וכדיב
לב בעירנו, בצואם המאספים לביתו לשאול גם ממנו
כדבה, פתח האיש ואמר: "מה, וכמה אתן? כי
אזכרה ימים מקדם, גם אנכי הייתי מבני עניי ת"ת,
ולא למדתי בבית הספר רק איו מקום יין שרף ושכר
ושאר ררכי אשת רבי. וכאשר עמדתי על דעתי כהמתי
על אשר בליתי הזמן ללא תועלת. ועתה במה ארצה
את ה', אשר חנן אותי ברכוש גדול? הא לכם כרוז
הכסף, קחו כחות כפסכם, תקנו את אשר עותו
הראשונים, והיו ברכה." וכן עשה באמת, נתן את
כורות כספו, והנבאים לקחו כחפץ לבס.

כזאת וכזאת דברו אף עשו כדיבי עירנו, וטובה
מעשה מעשה, הפעולה מראון.

ותכלית היותו עקריית בהקמת הבית הזה הוא,
לחנך ילדי ישראל להיותם יודעים דבר ה', ויחודי
אמונתו, ולהרגילם בדרך ארץ, מוסר ומדות טובות,
וללמדם ראשית למודי הידיעות הנכרכים לאדם להחיות
את נפשו בצדק וכשרון. והנערים יבחרו להם
הדרך

הדרך אשר יראו, אם דרך תורני (אשר יקר מאוד בזמננו),
או דרך מסחר ומן"מ או אומנות. ועם כל זה לא יהיו
צוערים בעם, רק ילמדו כל הארץ לכל בעלי דת ישראל,
ומעשה כתיבה וחשבון וכדומה. — ומלבד אשר ימצאו
בשבעים כערים מבני עמנו מדלת הארץ בבית הזה די
מחסורם באכילה ושתייה ומלבוש, עוד תועלת אחרת
יבא מזה, הכי כבוד ועלה על כלם, והוא:

ערם אשר נוסד הבית הזה, היו בני עניים שוכנים
בראש חומות מבוזים ומגועלים, לא תאר ולא הדר למו,
עמוסים בבלי הסחבות, ועיני איש מנכבדי העיר לא
הציטו עליהם, גם בושו לדבר אתם, וילכו לפניהם
בגאון, והמה שוכנים בצפתם, ומגודלים בבית אביהם,
אשר שם לא למדו ארץ, ולא שמעו כי אם דברי נאכות
וקללות, כדרכי המון הרקים בקרב הארץ. והכדיצים
אשר בקשו אורחים על שולחנם צימי שבת ומועדים,
באשר ילאו מצית התפלה, ונאספו עליהם עדרים
ארחות נוסעים מארבע כנפות הארץ, ואותם אספו הבית
לסעדם על שולחנם, והאבילות מעדיהם, והשקום
מזיגם (וכמה מהאורחים היו בעלי הון, והמה רמאים
וגוכבי דעת, ודוברי דברי הורה לגנוב לב בעלי בתים
אשר אינם יודעים ספר), ובני העיר יושבים בביתם
עמומים ברעב, ואביהם לא יכלו מלא ערף למו,
ויגדלו כנטיעים בשדה, וכערער בערבה. —

לא כן עתה! מיום הוסד הבית הזה ויפקח ה'
את עיני בנידי עמנו, ויאספו עליהם בני ת"ת, וסעדו
על שולחנם, ויתנו עליהם מתנות, וידבר על לבם. —
ובפרט בכל חצי שנה בעת הבקורת (עקסמטון) ירבו
לתת להם מתנות כסף ומלבושים, ובזה יעוררו בלב
הכערים

הנערים הדלים קנאת כבוד ודרך ארץ, ואהבת התורה
והחכמה והמוסר, ותשגשג רוח האומללים האלה,
ויראו מוסר הכבוד מן הנקלה, וישלחו ויעזבו ארח
רע והשחתת המדות והקללות והחרפות, אשר שמעו
בבית מולדתם, ויתלבשו בלבוש הענוה ודרך ארץ,
ויאילו תמיד להיטב דרכיהם, למען מלא חן בעיני
מחוננים ומאשריהם.

זאת פעולת הרב רמ"פ הכ"ל, וזה פריו ופרי
הכלרם אליו, ומחזיקי ידיו. וכמעט הוקס הבית,
ויקנאו בו אחיו משאר קהלות מסביב, ויקומו ויעשונו
המה בעולם ידיהם, וקנאת החכמה בערה מסביב.
וגם מרחוק באו, ואגרות שלחו לר"מ לדעת איכה
כעשתה הדבר הזה, וילמדו לעשות כתבניתו, כי ראוי
פעולתו יותר ראויה ומתהרת לעשות פרי משאר בתי
החינוך.

והנערים אשר לא יאבדו דרך התורניים, וילמדו
חכמה או מלאכה. וזה כמו ששה ירחים, חלה איש
כבוד, חכם ויודע ספר, כבוד שמו לתפארת רבי
אלהיו לייבן ז"ל, וירא כי בא יומו, ויזו את ביתו,
ויתן עשרת אלפים שוק (מאדק), והוא לערך
ט' ג' ט' ללמד נערי בני ת"ת מלאכה נקיה וקלה, אחרי
אשר ידעו תורה, ונוהגים בדרך ככון. — יכון שמו
לעולם, וזכרו לא יסוף! —

גם משאר קהלות נדדו אנשי שם לתת קרן קיימת
מדי שנה בשנה, וחתמו ידיהם בספר מיוחד לזה. גם
כבר איש אחד לקנות בית מיוחד לת"ת. ועוד יוס
יוס יכדו ויכדו רבים לדבר טוב הזה.

והנערים כחלקו לששה בתי, כל נער במדרגתו,
ועל

ועל כל כת מורה נכון, והגדול שבהם הוא החכם ר'
אברהם קרוכך, איש תורני ויודע לשון וספר,
ועושה באמונה* (וכבר כלחו תלמידי בית הספר
הזה להיות בעצם הבית למורה לאחיהם)

וכאשר ראה הר"מ כי רבו הנערים ולא יכולם הבית,
ויקרא לאיש כחמד, תורני גדול, כ"ש ר' כטע
עלי כגען ממעכץ, עודנו צימי חרפו והרי הוא
בזן שבעים שנה לחכמה, ויפקד אותו לראש ישיבה
ללמד בבית אחר עם הבחורים אשר עשו יד בתורה
וחכמה, והעתידיים להיות תורניים. סוף דבר, כל
איש עומד על משמרתו, הבצאי, והמשגיח, המורה,
והתלמיד, איש את אחיו יעזרו, ובאמונה הם עושים.
ועל כלם הישיש הרב רמ"פ מערב עד בקר יפנה מכל
עסקיו, והיה לבו ועיניו שם כל הימים, וכל דבר
הקטן או הגדול יציאון אליו, והוא ישמח בחלקו, מבלי
שבר, אף שבר פסידא, ויעשה זאת רק למען ה' ולמען
תורתו. וה' ממעל ישלם משכרתו, יחלמנו ויחדש
כחו, לעת זקנה ושיבה, למען יעמוד עוד שנים רבות
על הבית הזה, וינליח במעשיו, להגדיל בישראל צנים
משכילים, בעלי חכמה מדות ודרך ארץ ומצוינים
תורת משה.

פתרון החידה

בדרך ראשון עמוד ל"ד

כל מוצא אותה לא יקח סדנים שלשים
כי קרוב הדבר למצוא בכתוב ד' יקושים

תולדות ישראל

טבאי החברוני

(נעקח מלשון רומי *)

כשלכד מיטום את ירושלים, והוליך את היהודים
שבי לארצו, היו בין חיל רומיים אנשי צבא,
הלוחמים בעד השלל יותר מצעד הכבוד. וכאשר לא
מלאו

(*) כה כתב לנו המעתיק: „בחורף החקל"ט
הייתי בעיר נעאפלים, והלכתי לראות ביחגנוי ספרים
אצל אחד הכומרים, אשר הבאתי לו אגרת מליצה
מאחד מאוהביו, ומצאתי בין הספרים מגלת ספר כחובה
בבתיבת ירושן נושן על הקלף בלשון רומי, ושער הספר
חסר, גם בחוכו חסרו כה וכה כמה דפים, ושמחתי מאוד
כי מצאתי ספור המעשה הזה שלם בלי חסרון, והעתיקתי
בעברית. ואף אמנם לא נמצא שום זכרון דברים ממעשה
הזה בספר יוסיפון, בכל זאת רחוק הוא שיהיה כוחב
המגלה הואת בודה הרברים מלבו, ובפרט כי נחאמחו לי
יהר הרברים אשר קראתי בה מחולדות הרומיים ע"י
הסכמת שאר דברי הימים. ואפשר שנעלם חדבר
מיוסיפון, יען כי היה טבאי אצל סימסוס בסחר,
וגם היהודים באלכסנדריא הסתירו הרברים כימי יוסיפון
והנה יען לא אוכל לערוב בעד אמיתות המעשה, לכן
בקשתי שאל תחתמו אותו בשמי.”

ד"ה

מלאו מאומה ביד היהודים האומללים, רוח תעתועים
התעה איוה אנשים, והמה סכלו לית רבים מאנשי
המלחמה, לאמור: שהיהודים בלעו מטבעות זהב בתוך
גרוכס, וידעו להוילאס מתחתון, כאשר יהיו במקום בטח
וסתר. ויאמינו הסכלים לקול הכוזב הזה, ויהי לילה אחד
ויפלו על היהודים השבויים, ויהרגו ממנם באלפים איש,
ויחתכו את בטנם, ויבקשו הזהב ולא מצאו. וירע הדבר
מאוד לטיטוס, אך לא יכול לעכש העובדים כי רבים המה
והוא ירא מלחמות אפס, ויהי בבקר וימצאו בער עברי
אחד, רבן שבעה שנים, ופה תאר עד מאוד, והוא יושב
אצל אחד ההרואים, ויבך בבכי תמרורים, ויזעק זעקה
גדולה ומרה, עד כעמדו רחמי אנשי המלחמה, ויאבו
להוילכו אל האהל, ולתת לו מאכלים ומתכות, ולא אבה
לקבלם, ולא קם ולא זע מגוית המת. ויוגד הדבר לטיטוס
ויקם וילך אל הכער הצובה, וימצא את הילד ופה אשר אין
במחו, וידבר אתו טובות, וינחמהו, והודיעו לו כי הוא
טיטוס, וישאלהו מה שמו? ומה לו ולהרוג הזה? והכער
דבר היטב לשון עברית ויונית, אך בלשון רומי הי' מגמגם.
ויען ויאמר בלשון יוני: אוי לך ראש בני בליעל האלו!
המעט מכס כי החרצתם את ירושלים הקדושה, ושרפתם
בית אלהינו, והרציתם בנו חללים, עתה גם השבויים
המסורים תחת ידכם, השומעים ונכנעים לכם, ובידם
אין נשק וכלי קרב, גם אותם רצחתם וחללתם צמגריהם!
אוי אוי לך! התחשבת כי ללכח ידוס שופט עלינו, ולא ישיב
רעותיכם בראשיכם? דאס אכזר! ההרוג הזה הוא אבי,
איש צדיק תמים מנעוריו, לא הרע לכם, ולא שלח ידו
לכלחם אתכם, כי הוא אחד ממלמדי דתנו, וצדקות עשה
כל הימים. ועתה הוא מתגולל בדם מידי הרוצחים
הרשעים

הרשעים האלה, אשר אתה ראש עליהם! — ויפול על
 פני המת וישא קולו ויבך עד מאוד. — כשמוע טיטוס
 דברי הילד הרך והצעיר, וכראותו חכמתו ותאר פניו,
 וירך לבבו מאוד, ויבקש לבנות. ויעמוד כמו רבע שעה
 מבלי דבר מאומה, ועפעפיו קטו על הילד. ויהי כי חדל
 הכער לעוק ולילל, כי אין לו כח לבנות עוד, ויפתח
 טיטוס את פיו ויאמר אליו: הרגיע בני! הרגיע! אלהי
 אבותיך יודע, ואלהי הס יודעים, כי לא ביהאשם, בן
 אכזי מרציות, השבויים האלה, אך מחמדת הבצע
 עשו הנבלים כזאת, וחרפה היא לי ולכל הקהל. ועתה
 מהר אנקום דם הרוגים, ודם אנבך. ויזו לקחת שני
 אנשים מהרוצחים, ויתלוס ויחזיקום במסמורת על עץ
 במקום אשר שכב אבי הילד, ואחרי כן קברו את ההרוב
 הזה בקבור, וישמו אבן גדול על קברו. והכער בראותו
 קובר אביו, ויצעק לעקה גדולה ויחלש ויתעלף. ויזו
 טיטוס לרופאיו לבוא לעזרתו, ויהי כמעט חצי שעה ויחי
 ויפתח את עיניו. ויוסיף טיטוס לנחמהו ויקחהו אתו אל
 אהלו, וישתומם מאוד על חכמת הילד הזה, על דבוריו
 ועל תארו פניו. ויגד לו הכער כי שמו **טבאי**, ושם אביו
 יהודה החברוני, אשר היה אחד מסנהדרין הגדול
 בירושלים. ויקחהו טיטוס לרומי, ויתכהו שם לאחד
 מאוהביו לגדלו וללמדו לשון וספרי רומיים, ולהציאו לפניו
 בכל יום. ויהי טבאי טוב בעיני כל בני הבית וכושא חן
 בעיני כל רואיו, ובצאו להראות פני טיטוס הוסיף להכנהו
 כי ראה רוחב שכלו הולך וגדל מדי יום צימו, וגם הכער
 אהב את גומל טובו ויחשבהו לאביו. אך בכל עמלו אשר
 עמל טיטוס להסירו מדת הישראלי, לא כלל בידו, כי
 הכער עמד באמונתו, ולא אכל כי אם לחם ודגים, ולא

שמה רק מים, והוא עומד ביפיו. ויהי כשלשה חדשים
 קודם מות טיטוס, ויתועץ לשלוח הנער הזה ירושלימה
 אל בערניצי, אהובת טיטוס, כי לא אבה להחזיקו
 ברומי, מסבה אשר לא נודעת עד היום. ויכתוב אגרת
 לבערניצי ויבקש מאתה שתגדל הנער כרצונה והוא
 יתן כל שכרו. צעת ההיא שלח טיטוס שני אנשים מיועציו
 לאכסנדריא של מצרים, שם אחד אנניוס, ושם השני
 מזירון, ויפקוד בידם את טבאי, ויזו עליהם לשמרו
 ולהטיב לו בדרכך, ומאלכסנדריא ישלחו אותו ע"אנשים
 טובים ודוועים לירושלים אל בערניצי. ויהי בדרך
 באניה ויטיבו השלוחים עם הנער, כי יראו משאר
 הרומיים אשר היו ג"כ באניה הזאת, פן חדיעו אותו
 לטיטוס. והנער מצא חן בעיני כל יושבי אניה. אמנם
 כאשר באו שני האנשים האלה לאכסנדריא, ודרו בבית
 אחד לבדם, ויהיו עוֹנִים את טבאי, ופניהם אינכם אתו
 בתמול שלשום, ולא דברו אתו לשלום. כלילה אחד כאשר
 שכב טבאי על המטה והמה חשבוהו יסן, וידברו רע ממנו,
 ויאמרו איש אל אחיו: מה זה עשה לנו הקיסר לגדל ילד
 עברי הזה ולהטיב לו טובות גדולות, הלא לרעתו ולרעת
 עם רומי יגדל הנער הזה, וחכמתו תהיה לנו למוקש.
 הלא כאשר גדל פרעה את משה בביתו, והרצה ללמדו
 חכמה ודעת, והוא שלם לו גמול רע, להחריב את מצרים
 ולפדות את עמו, כן יעשה הבן הזה לעם רומי באחרית
 הימים. והנער שמע את הדברים האלה, וידום ולא נע,
 ולבבו נמס בקרבו. והמה עצרוהו בבית, ולא עזבוהו
 ללכת לחוץ להראות פני יושבי העיר, וגם אחרו מלשלוח
 אותו ירושלימה.